

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT
(NVE)
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Kontakt saksbehandler

Reidar Johnsen, 51 56 88 39

Høringsuttalelse - forslag til ny forskrift om håndtering av energiknapphet og kraftrasjonering - kraftrasjoneringsforskriften - Referansenummer 202309903

Statsforvalteren viser til direktoratets brev av 30. juni 2023.

Vi støtter behovet for å revidere kraftrasjoneringsforskriften. Gjennomgangen av systemet for kraftrasjonering høsten 2022, i forbindelse med den lave magasinfyllingen som var, viste at var behov for å oppdatere og gjøre endringer både i forskrift og i veileder.

Innledning - Sannsynlighet for kraftrasjonering

Innledningsvis vil Statsforvalter kommentere det som står om sannsynlighet for kraftrasjonering i høringsdokumentets kap. 3. Direktoratet vurderer sannsynligheten for kraftrasjonering til å være svært lav. Dette fordi det ikke har vært kraftrasjonering i Norge siden 1959 og fordi det har kommet til flere faktorer i ettertid som har gjort systemet mer solid. Det blir nevnt markedsreformen i 1990, ny kraftproduksjon og mer kraftnett mellom områder som eksempler på dette.

Statsforvalteren vil minne om at vi tre ganger de siste 17 årene (2006, 2010 og 2022) har hatt så lav magasinfylling at det har vært alvorlige bekymringer om det ville være nok strøm til alle gjennom vinteren og til vårløsningen året etter. I alle disse årene har det vært utstrakt møteaktivitet om rasjonering og gjennomgang av planverk på alle nivå. I 2006 ble det også innført konkrete tiltak som sparekampanjer i media. Vi viser også til sannsynlighetsvurdering i analysen som ble publisert av Direktoratet for Samfunnssikkerhet og beredskap i august 2023: «Risikoanalyse av strømrasjonering»

Forskjellen mellom produksjon og forbruk av kraft i Norge blir stadig mindre, selv om det jevnlig fases inn ny vindkraft. Prognosene fra Statnett gir oss et kraftunderskudd allerede fra 2027. Det grønne skiftet, der bruk av fossil energi går over til strøm, elektrifisering av sokkelen og etablering av ny kraftkrevende industri er med på å forsterke dette bildet. Utviklingen av ny og økt produksjon av kraft vil ta tid. Det betyr at vi på kort sikt vil være stadig mer avhengig av import.

Den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa medfører økt usikkerhet. Stater kan opptre mer proteksjonistisk og prioritere sine egne interesser først. Et eksempel på dette var tilgang til

smittevernutstyr og vaksiner under pandemien. I tillegg kan sabotasje på sårbare overføringskabler skape forstyrrelser for import.

I sum mener derfor Statsforvalteren at sannsynligheten for kraftrasjonering er underkommunisert i høringsdokumentet.

Ansvar og rollen til Statsforvalter

Forlag til ny forskrift foreslår at Statsforvalteren ikke bare får en tydeligere rolle ved planlegging av fordeling av energi mellom sluttbrukere, men også nye oppgaver.

1. Innhenting av informasjon, jf. §§ 17 og 18.

Det er en tydelig intensjon i forslaget til forskrift at Statsforvalteren skal overta ansvaret nettselskapene har i dag, med å innhente informasjon om sluttbrukere, koordinere informasjonen som innhentes og lage prioriteringslister. Samtidig gir NVE nye føringer om hvem som bør skjermes for kraftrasjonering (de som har ansvaret for kritiske samfunnsfunksjoner). Dette utvider antall sluttbrukere det er nødvendig å innhente informasjon fra.

I Rogaland har vi 23 kommuner fordelt på 5 nettselskap (2 av nettselskapene har kun en kommune). Etter gjeldene forskrift har nettselskapene jevnlig hatt dialog med sin(e) kommuner for å få oppdatert informasjon om hvilke kritiske samfunnsfunksjoner som ønskes prioritert i en rasjoneringssituasjon. Nettselskapene har i liten eller ingen grad hatt kontakt med andre kritiske sluttbrukere enn kommunene. Det kommer frem av høringsdokumentet at det har vært krevende for nettselskapene å få god nok kvalitet på informasjonen de har vært innhentet. Det har vært store sprik mellom hva som gitt prioritet fra selskap til selskap.

Statsforvalteren er enig i at innhenting og koordineringen av informasjon fra sluttbrukere om prioriterte brukere, som skal unntas for rasjonering, ikke har vært god nok. Vi er imidlertid i tvil om det er rett at det er Statsforvalteren som overta ansvaret for den fysiske innhenting av data og ha dialog direkte med alle prioriterte sluttbrukere. Dette fordi det bryter med ansvarsprinsippet, som innebærer at det er den organisasjonen som har ansvar for et fagområde i en normalsituasjon, også har ansvaret for nødvendige beredskapsforberedelser og for å håndtere ekstraordinære situasjoner på området.

Uavhengig av hvem som har oppgaven er det nødvendig å utvikle et rapporteringsskjema og eventuelt en veileder, som kan hjelpe sluttbrukere som skal skjermes for rasjonering med å få god nok kvalitet på det som blir rapportert. Statsforvalteren i Rogaland har sammen med KDS fra Lnett og representanter fra Stavanger kommune i 2022-23 gjennomført et prosjekt for å utvikle et rapporteringssystem til bruk for sluttbrukere i vårt fylke (kommuner og andre etater med samfunnskritiske funksjoner). Det er utviklet et rapporteringsskjema som skal hjelpe sluttbrukerne å rapportere på rett nivå og bidra til at vi får en samlet rapportering på tvers av kommunegrensene og nettselskap på et omforent nivå. Vi er kjent med at tilsvarende arbeid også er gjort i andre fylker.

Statsforvalteren vil anbefale at direktoratet bruker erfaringene fra disse prosessene og utvikler et nasjonalt rapporteringssystem for sluttbrukere som skal skjermes fra rasjonering. Dette for å få et likt system for hele landet.

Når informasjonen er innhentet mener Statsforvalteren at KDS og vi sammen bør ha en årlig prosess med nettselskapene for å samordne informasjonen som er kommet inn og deres rasjoneringsplaner jf. forslag til ny § 20 i forskriften. En slik prosess vil være i henhold til

beredskapsprinsippene om ansvar, likhet, nærhet og samvirke og det vil heller ikke kreve betydelige ressurser hos Statsforvalteren.

Direktoratet ønsker en kvalitetsforbedring av oppgaven ved at eiere av samfunnskritiske funksjoner utover kommunene involveres i større grad enn etter gjeldende forskrift, og at det stilles krav til årlig oppdatering og revisjon.

Dersom Statsforvalteren skal overta ansvaret for innhenting av informasjon fra kritiske sluttbrukere vil dette kreve ressurser vi ikke har i dag. Det er en vesentlig forskjell mellom å bistå Kraftforsyningens distriktssjef (KDS) og nettselskapene i en ekstraordinær situasjon (som i 2022) og å pålegges dette som et årlig fast oppdrag. Det vil gjøre arbeidet mer ressurskrevende enn det har vært fram til nå. En slik overføring av ansvar vil både kreve at vi får tilført ekstra ressurser og at vi får en tydeligere formell rolle i forskriften.

Det er etter Statsforvalteren vurdering ikke tilstrekkelig at det står i forskriftens § 8 Samarbeid 2. ledd, at: «*Statsforvalter bør bidra til at det kan utarbeides planer i samsvar med denne forskrift*». I høringsdokumentet presiseres det at NVE ikke har instruksjonsmyndighet overfor Statsforvalteren, men likevel vil oppfordre til samarbeid med aktørene i kraftsektoren. Slike formuleringer overlater til den enkelte Statsforvalter å vurdere om vi har kapasitet til å oppfylle forventningene i forskriften. Dersom vi skal gis et konkret ansvar for energiknapphet og kraftrasjonering må Statsforvalteren legges inn i § 3 som angir hvem forskriften gjelder for. Slik forslaget til forskriftens § 8 er formulert er det heller ikke definert hvilken fullmakt Statsforvalteren har til å innhente informasjon fra relevante sluttbrukere, som både kan være offentlige og private aktører. Det gjelder også aktører vi har lite kontakt med til vanlig som innen matvareforsyning og drivstofforsyning som ikke nødvendigvis kjenner vår generelle samordningsrolle, og hvor prioriteringsmekanismene er nasjonale. Vi minner i den sammenheng om at Nærings- og fiskeridepartementet har iverksatt et arbeid knyttet til prioritering av drivstoff.

2. Fordeling av energi

I høringsnotatet fremkommer det i pkt. 6.5.2, 3. avsnitt at «*NVE foreslår at statsforvalteren bør ha en koordinerende rolle når det gjelder fordeling av energi ved kraftrasjonering i sitt område*». Statsforvalteren er positiv til å ta på seg et ansvar for fordeling av energi ved en kraftrasjonering. Vi er gjennom instruks for statsforvalteren sitt arbeid med samfunnssikkerhet, beredskap og krisehåndtering kap. IX om regionalt samordningsansvar, gitt fullmakter som samsvarer med dette.

NVE sitt forslag om vi skal ha en koordinerende rolle når det gjelder fordeling av energi ved kraftrasjonering er imidlertid ikke tatt inn i forskriftens § 18. Der er vi ikke gitt noen operativ rolle, men har kun en oppgave med å innhente informasjon og på den måten bidra til et best mulig grunnlag for nettselskapenes rasjoneringsplaner.

Dersom intensjonen er at vi skal ha en mer operativ rolle må dette tas inn i forskriften. Dersom det Statsforvalter skal prioritere fordelingen av energi ved kraftrasjonering vil det være naturlig for oss å drøfte dette i Fylkesberedskapsrådet jf. kap. VII i instruksene nevnt over. Både KDS og representanter for de viktigste kritiske samfunnsfunksjonene er medlemmer i Fylkesberedskapsrådet.

Bruk av virkemidler, jf. §§ 10-13

Prinsippene om at markedet skal virke så lenge som mulig og at det skal legges til rette for at markedsmessige virkemidler benyttes før, under og etter iverksettelse av kraftrasjonering kommer tydelig frem i § 10, men ellers er det ikke beskrevet virkemidler ut over pålegg om rapportering.

I § 13 blir det pekt på at systemansvarlig skal utrede og utvikle adekvate virkemidler avhengig av situasjonen. Dette mener vi er for passivt. I høringsnotatet pkt. 6.4, 2. avsnitt er dette utdypet; «Hvilke virkemidler som er aktuelle å bruke, er avhengig av den konkrete situasjonen og hvor langt i utviklingen av energiknapphet en til enhver tid befinner seg. Forhold rundt for eksempel kraftforbruk, kraftproduksjon, kraftutveksling og magasinopfylling kan være avgjørende for hvordan NVE vurderer situasjonen».

Her mangler det etter vår vurdering en beskrivelse av hvilke typer virkemidler som finnes i verktøykassen. Vi kan f.eks. ikke se at erfaringene fra 2022 der det ble diskutert om det er mulig å stille krav til minimumsnivå for magasinopfylling og muligheten for å sette begrensninger i energiutvekslingen med utlandet for å sikre vår egenberedskap er tatt med i høringsveilederen eller i forskriften.

Kvoterasjonering

Statsforvalteren støtter prinsippet om kvoterasjonering og er enig i at rasjonering i form av sonevis inn- og utkobling vil være vanskelig å få til i praksis. Det er imidlertid viktig å huske på at husholdninger kan rammes svært ulikt ved en kvoterasjonering. Det vil være mer krevende for en husholdning med allerede lavt forbruk og som har innført sparetiltak å få en lavere kvote enn det vil være for en husholdning med høyt forbruk, få sparetiltak og god økonomi. Det bør derfor være et minimumsnivå og kanskje også et maksimumsnivå for å sikre at noen ikke får for liten kvote til disposisjon for å sikre liv og helse og for å sikre at husholdninger med god økonomi ikke kan kjøpe seg ut av rasjoneringen.

Prinsippet for fordeling av energi ved kraftrasjonering slik vi har i dag har ikke vært vanskelig å oppfylle fordi de tre prioriteringsgruppene har vært for vide og lite konkrete. Selv innenfor prioriteringsgruppe en; liv og helse. Statsforvalteren støtter at prioriteringen nå blir knyttet opp til sluttbrukere som har samfunnskritiske funksjoner. Det er imidlertid avgjørende at veilederen gir mer konkrete føringer for prioritering også innen disse funksjonene. Listen over hvem som ivaretar samfunnskritiske funksjoner er dynamisk og utvidet seg f.eks. gradvis under pandemien da listen var grunnlag for prioritering av vaksiner. Det vil f.eks. være forskjell på hvor kritisk energi er for et sykehus, en pumpe for avløp og for en skole/barnehage. Se også den før nevnte Risikoanalysen av strømrasjonering som ble utgitt av DSB i august i år.

Økonomiske og administrative konsekvenser

I forslaget til ny forskrift ligger forventningen om å øke kvaliteten på rasjoneringsplanene ved å involvere flere grupper av prioriterte brukere og ved å pålegge årlig oppdatering av planene. Dette inkluderer samordning av rasjoneringsplanene de ulike nettselskapene utarbeider. Nettselskapene skal be Statsforvalterne om å bidra med nødvendig informasjon om sluttbrukere.

Dersom Statsforvalteren skal overta arbeidet med innhenting av informasjon fra prioriterte sluttbrukere og koordinere informasjonen som kommer inn med KDS vil ikke dette kunne gjøres innen rammen av de ressursene vi har i dag. En slik overføring av ansvar utløser et behov for en mer nøyaktig beregning av økonomiske konsekvenser enn det som står i kap. 7.

Korrektur og utforming av dokumentet

Det er brukt feil navn på DSB (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap) i kap. 4. Tekststørrelsen i figurene i figur 1 og 2 i kap. 4 og 5 er for liten. Figurene er derfor vanskelige å lese.

Med hilsen

Lone Merethe Solheim

ass. statsforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent